

Fabels van Jean de La Fontaine

Kristel Kouwer

Niettegenstaande het feit dat ik het gebruik van een portie luchtige humor in ons alledaagse, dikwijls kleurloze bestaan wel kan smaken, ben ik op de wereld terechtgekomen met een natuurlijke ernst en het loodzware gewicht van een immer torsend moraliteitsbesef. Ondank verwoede pogingen heeft deze eigenschap me nooit verlaten. Een blauwe zone ethisch ageren lukt me niet. Ik ben gedoemd te leven met dit innerlijke kompas. Fabels eindigen, of beginnen, steevast met enkele regeltjes 'moraal van het verhaal'. De combinatie van deze moraal, samen met de grappige antropomorfe dichtvorm liggen mee aan de basis van mijn sympathie voor de fabel. De reeks getoonde prentbriefkaarten in dit artikel verwijzen naar de fabels van Jean de La Fontaine. Ze kwamen toevallig in mijn bezit door de eeuwigdurende, zalig-grappige opruimpogingen van jullie Voorzitter. Mijn besluit stond vast. Hier zou ik over schrijven. En toeval of niet, maar het hele plaatje klopte. Er waren de fabeldieren, de moraal, er was de literaire figuur Jean de La Fontaine, er waren een moderne reeks grappige prentbriefkaarten, er was een illustrator èn als kers op de taart voor de filatelisten een olijke reeks bijpassende postzegels.

De fabel

De fabel is een kort fictief verhaal waar op het einde, of soms in het begin, een morele boodschap wordt megedeeld aan de lezer. Er komen meestal dieren met antropomorfe eigenschappen in voor. Met andere woorden: de dieren krijgen menselijke trekjes. Binnen de literatuur zijn er nog onderverdelingen gemaakt over de soorten fabels die bestaan: dieren in de hoofdrol, fenomenen als uitgangspunt of gebaseerd op anekdotes. Fabels kunnen in verhaalvorm voorkomen of in dichtvorm. Ze behoorden tot de traditionele literatuur van volkeren en ontstonden reeds 200 jaren v.Chr. in het oude India en iets later via Mesopotamië en Egypte naar Klein-Azië en Griekenland. In de 6de eeuw v.Chr. wordt de Griekse dichter *Aisopos* gezien als de oprichter van de fabel. In de 1ste eeuw na Chr. was de Latijnse *Phaedrus* een belangrijke vertegenwoordiger van de fabel.

Oude Prentbriefkaart/ reliëfkaart met een antropomorfe afbeelding als een typisch voorbeeld voor de fabeldieren. Deze apin wordt volledig gehumaniseerd afgebeeld in gelegheidskledij en met een ruiker bloemen in de ene hand en een vis in de andere hand. De kaart werd verstuurd ter gelegenheid van het naamfeest van St. Ambrosius naar – toepasselijk – een heer Ambrosius in Villefranche, zonder vermelding uitgeverij en aan de recto zijde met Franse postzegels 'Vrouw Justitia' Y & T nr. 111 5c groen 1925. De naar alle waarschijnlijkheid vrouwelijke afzender beschikte alleszins over het nodige gevoel voor humor, wat vrij uniek was, gezien de toen heersende tijdsgeest.

Jean de La Fontaine

Jean de La Fontaine werd geboren op 8 juli 1621 in Chateau-Thierry, een gemeente die ligt in het dal van de Marne, een rivier in het noorden van Frankrijk. De natuur is er erg bosrijk en omgeven door champagnevelden. Hij overleed op 73-jarige leeftijd op 13 april 1695. Jean de La Fontaine was afkomstig uit de gegoede burgerij. Zijn vader was 'Meester van Waters en Bossen' voor de graaf van Chateau-Thierry. La Fontaines moeder was weduwe en had een dochter uit haar eerste huwelijk. Twee jaar na La Fontaine, werd een jonger broertje geboren.

Om de literatuur van Jean de La Fontaine beter te kunnen begrijpen, leek het mij toch belangrijk om eerst een beeld te schetsen van de mens die Jean de La Fontaine was. Opgegroeid met een vader die leefde in en met de natuur, was Jean dan ook voor het grootste deel van zijn tijd buiten terug te vinden. De voorliefde voor alles wat er bloeide en groeide interesseerde hem meer dan een schoolse opleiding, waar hij zich bovendien totaal niet op zijn gemak voelde. Hij was rustig, maar eigenlijk een buitenbeentje, een gesloten, voortdurend dromend en fantaserend kind en leefde voornamelijk in zijn eigen wereld. Zijn voorliefde voor het soezen in de zon, het genieten van de natuur, de dieren en sprookjes maakten dat hij een afkeer had van alles wat met schoolmeesters of een klassieke opleiding te maken had. Hij verkoos een zielenleven in rust, harmonie en stilte boven de harde werkelijkheid van arbeid en maatschappelijke verplichtingen. Ook het geloof zou een speciale rol vervullen in zijn leven. Van thuis uit werd hij Katholiek opgevoed. Later zwoer hij het geloof jarenlang af, om uiteindelijk op het einde van zijn leven er hevig naar terug te grijpen. Zijn persoonlijkheid bracht hem op een hobbelig parcours, maar bezorgde hem eveneens een boeiende levensloop.

Na een afgebroken priesterstudie, startte Jean de La Fontaine met een Rechtenstudie. Hij trad in de advocatuur in Parijs en trad later in de voetsporen van zijn vader door eveneens verantwoordelijke voor Waters en Bossen te worden. Op 26-jarige leeftijd trouwde hij met de 14-jarige Marie Héricart en 5 jaar later werd hun enige zoon geboren. Jean de La Fontaine verwaarloosde echter zijn huwelijk. Hij hield van schrijven en vertoefde liefst tussen enkele jonge dichters en schrijvers en verhuisde na zijn mislukte huwelijk naar Parijs. Hij kwam er terecht in de literaire salons en ontmoette er de 'précieuses', de vrouwen van de kring der Précieusité; een literaire stroming die bestond uit geëmancipeerde vrouwen die een rijke opvoeding hadden genoten, over verfijnde zeden beschikten en een specifiek taalgebruik hanteerden, dat bestond uit lange parafrasen en het ontwijken van grof taalgebruik.

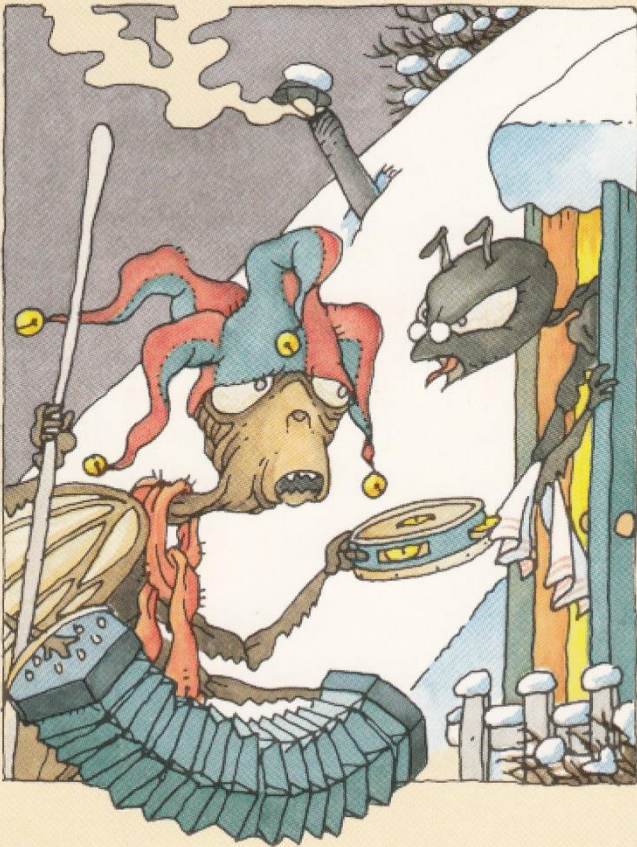
Jean de La Fontaine scheef fabels, boeken, toneelstukken, literaire essays en sprookjes. Door een mecenaat was hij in staat te publiceren. In 1668 publiceerde hij het eerste deel van een verzameling fabels, opgedragen aan Lodewijk van Frankrijk, de oudste zoon van Lodewijk XIV. In 1679 publiceert hij een tweede deel, opgedragen aan Madame de Montespan, de maîtresse van Lodewijk XIV. Deze tweede bundel werd quasi onmiddellijk gecensureerd en Jean de La Fontaine werd vóór zijn dood gedwongen afstand te doen van zijn fabel oeuvre. De verholen politieke satire en maatschappelijke kritiek, handig verborgen in de fabels, werden door de hoogste kringen slecht verteerd. Pas in 1683 werd hij toegelaten tot de Académie Française.

De bedoeling van Jean de La Fontaine was de fabel te vernieuwen. Tussen 1668 en 1693 schreef hij 12 boeken met 236 fabels. Hij herschreef de eeuwenoude fabelvertellingen en vertaalde ze naar een 17de eeuwse context met veel respect voor zijn voorgangers. Afzonderlijk verschenen er nog 4 fabels van zijn hand.

Fabels van Jean de La Fontaine

De 6 moderne prentbriefkaarten die op de volgende pagina's getoond worden, refereren allen naar fabels van Jean de La Fontaine. Ze zijn uitgegeven in 1995 door de Franse posterijen. De illustraties zijn van ITVF Illustration R. & C. Sabatier en exclusief voor de Franse Posterijen ontworpen. Tevens wordt er vermeld dat deze 6 prentbriefkaarten deel uitmaken van één lot en dat ze niet afzonderlijk mogen verkocht worden. De illustraties die op de recto zijde van de prentbriefkaarten voorkomen, worden eveneens gebruikt als voorgedrukte postzegels op de verso zijde, met op allen een identieke postwaarde van 2,80 Franse Frank.

La Cigale et la Fourmi

1621 • Jean de La Fontaine • 1695

ILLUSTRATIONS R. & C. SABATIER

ITVF

De Krekel en de Mier

Daar de krekel leefde in zang,
maanden lang,
ziet van veel zij zich verstoken,
nu de koude is aangebroken.
Niet het kleinste hapje insect,
vlieg of rupsje, dat ze ontdekt.
En dus klampt zij, om den broode,
buurvrouw mier aan met haar nooden,
en zij vraagt wat graan te leen,
dat zij door den winter heen
voortbestaan mag tot de lente.
'Hoofdsom, zegt zij haar, en rente
krijg-je, op dierenwoord, zoo vlug
als het oogsttij wordt, terug.'
Maar zoo'n leentje-buur, zoo'n klaagster
komt de mier wel 't minst van pas.
'Wat, zoolang het zomer was,
deed-je dan?' zegt ze aan die vraagster.
'Nacht en dag, voor mensch en dier,
zong ik, als mij ingegeven.'
'Zong-je? Heb ik van mijn leven!
Dans dan nu maar. Veel plezier!'

Citaat uit veertig fabels van Jean de La Fontaine, door Jan Prins, eerste druk in de Gids Jaargang 104 (1940) geraadpleegd via DBNL (KB, nationale bibliotheek)'.

Jean de La Fontaine 1621-1695

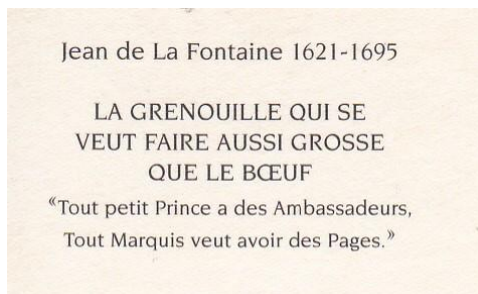
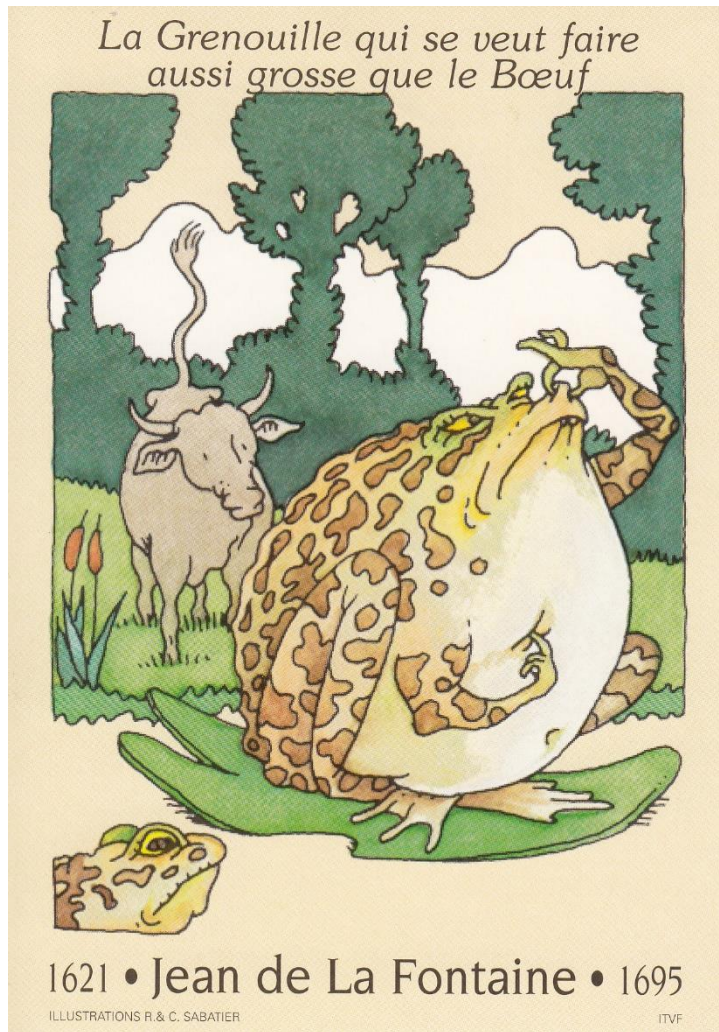
LA CIGALE ET LA FOURMI

«Vous chantiez? j'en suis fort aise.
Eh bien! dansez maintenant.»

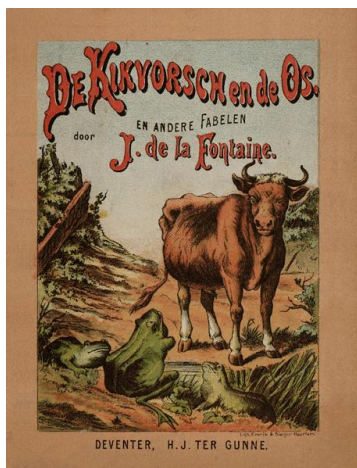
Moraal van deze fabel
vermeld op de versozijde in
de linkerbovenhoek van de
prentbriefkaart

Voorgedrukte postzegel met identiek
thema 'de krekel en de mier'
ter waarde van 2,80 FF.

Moraal van deze fabel ... vermeld op de versozijde
in de linkerbovenhoek van de prentbriefkaart

De kikvorsch en de os

Een Kikvorsch zag een Os in 't gras,
Die in zijn oog aanzienlijk was;
En, toornig dat natuur hem had een lijf
gegeven
Niet grooter dan een ei, en om in slijk te
leven,
Sprak hij, met een vergramden geest:
'Ik wil zoo dik zijn als dat beest.'
Hij blies zich op, en riep: 'Mijn zuster!
wil toch kijken,
Spreek! zal mijn dikheid haast die van dit
beest gelijken?' -
'Nog niet!' sprak zuster. - 'Wel!' hernam
de Kikvorsch toen,
'Ik zal nog sterker poging doen:
'Ziedaar!' - 'Op verre na kunt gij niet bij
hem komen!'
Sprak zuster. - 'Dan nog ééns een poging
ondernomen!'
Was 't antwoord. 'Nu, vriendin! ziedaar!'-
'Gebuur, 't gelijkt er nog niet naar!'
Zei zuster. - 't Arme beest deed toen zoo
sterk een poging
Dat barsten 't loon was der beooging.
t Is droevig dat alom, in menschelijken
schijn,
Zoo vele zulke Kikkers zijn!
De burgerpracht trotseert zelfs 't hof aan
alle kanten.
Een kleine prins heeft afgezanten;
Een hofbeambte, hoe gering,
Begeert in zijn gevolg voor 't minst één
edeling.
Een prulpoëet onwaard, dat wij zijn onzin
lezen,
Wil heden een Homeer, een Poot of
Vondel wezen.

Citaat en afbeelding links onder uit de Kikvorsch
en de Os, en andere fabelen door Jean de La
Fontaine (ca. 1870-1880), 'geraadpleegd via
DBNL (KB, nationale bibliotheek)'.

Voorgedrukte postzegel met identiek
thema 'de kikker en de os'
ter waarde van 2,80 FF.

Le Corbeau et le Renard

1621 • Jean de La Fontaine • 1695

ILLUSTRATIONS R. & C. SABATIER

ITVF

De Raaf en de Vos

Meester de Raaf, hoog en droog op
zijn tak,
hield een pracht van een kaas in zijn
snobbe.
Meester de Vos, dien de geur daarvan
stak,
zou 't aldus met hem aangelegd
hebben:
'Dag Jonkheer de Raaf, goeden dag!
Wat zijt ge fraai, als ik u zoo
aanschouwen mag!
Voorwaar, als uw stem zou blijken,
met uw dos te zijn te vergelijken,
waart ge de fenixsvogel van dit
woudgebied.'
Bij dat woord kent de raaf bijkans zijn
vreugde niet,
en tot het kweelen van zijn lied
spert hij den bek, zoodat zijn roofbuit
hem ontschiet.
De vos, daar meester van, zegt:
'Beste, leer van mij,
dat wie zich afgeeft met gevlei,
op kosten leeft van wie geloof hem
schenken.
Die les is wel een kaas waard, zou ik
denken.'
De raaf, in schaamte en stil berouw,
zwoer, wel wat laat, dat men hem niet
weer nemen zou.

Citaat uit veertig fabels van Jean de La Fontaine, door Jan Prins, eerste druk in de Gids Jaargang 104 (1940) geraadpleegd via DBNL (KB, nationale bibliotheek)'.

Jean de La Fontaine 1621-1695

LE CORBEAU ET LE RENARD

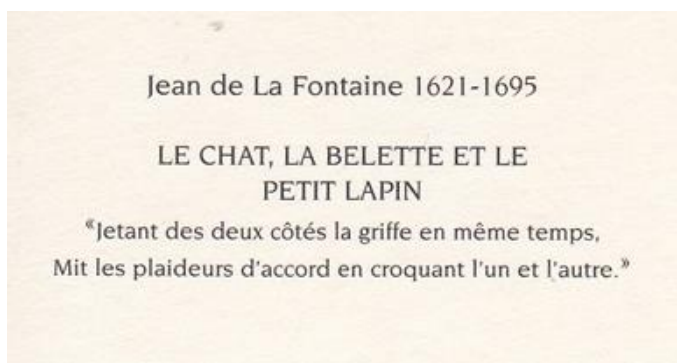
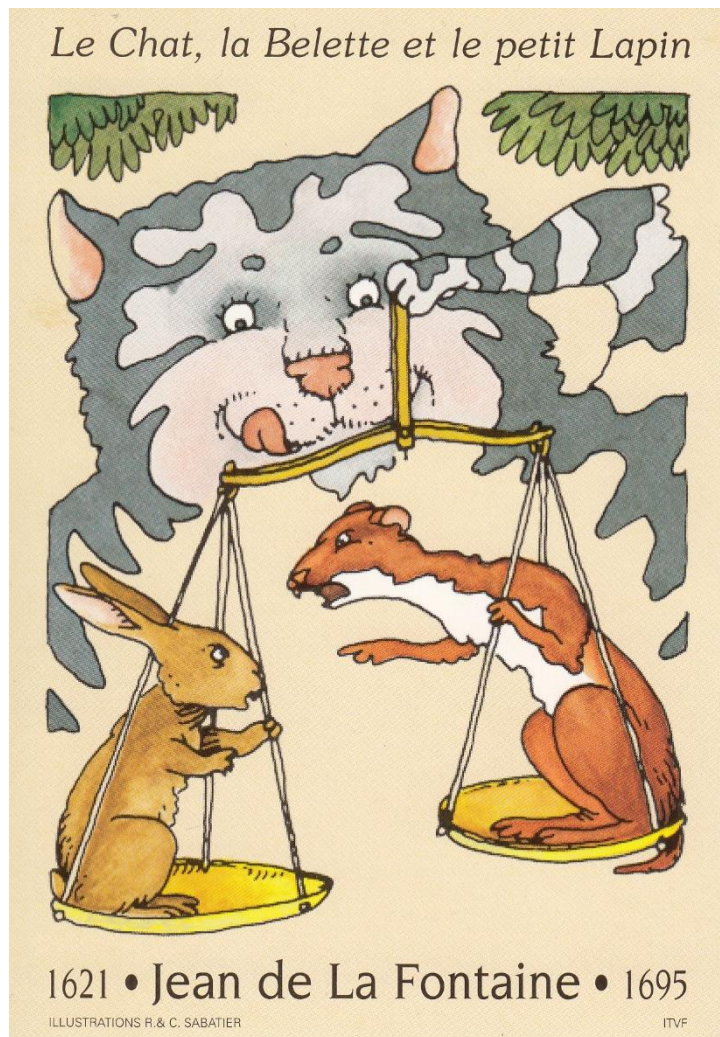
«Apprenez que tout flatteur
Vit aux dépens de celui qui l'écoute.»

Moraal van deze fabel ... vermeld op de
versozijde in de linkerbovenhoek van de
prentbriefkaart

Voorgedrukte postzegel met identiek
thema 'de raaf en de vos'
ter waarde van 2,80 FF.

De kat, de wezel en het konijntje

Moraal van deze fabel
vermeld op de versozijde in
de linkerbovenhoek van de
prentbriefkaart

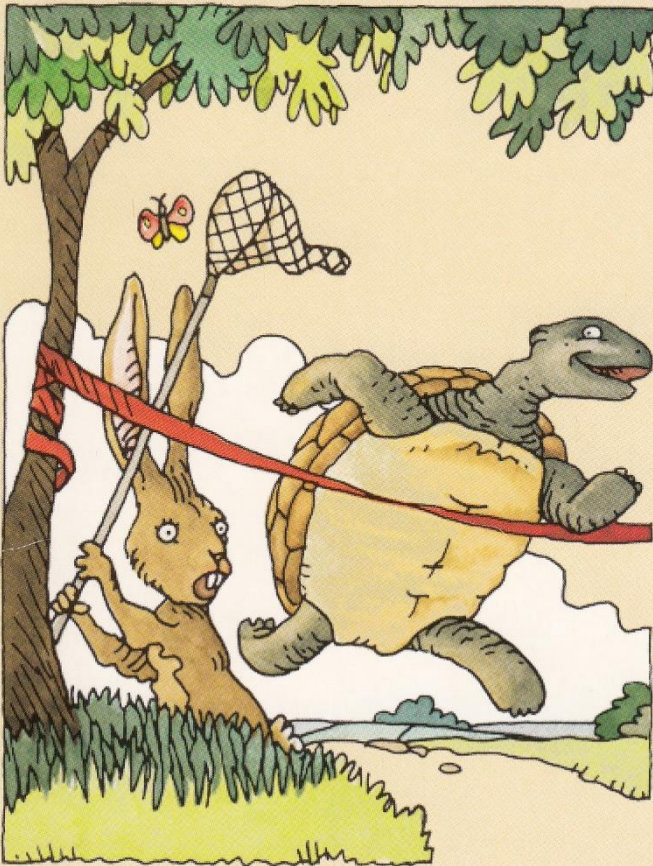

Voorgedrukte postzegel met
identiek thema
'de kat, de wezel en het konijntje',
ter waarde van 2,80 FF.

De kat, de wezel en het konijntje

't Paleisje van een jong konijn
Werd door Vrouw Wezel in beslag genomen.
Zij is een slimmerd; eer hij thuis zou komen,
Zou zij er lang gevestigd zijn.
Zij bracht er rustig hare zaken,
En installeerde zich al gauw,
Terwijl hij, tusschen thijm en morgendauw,
Aan Vrouw Aurora 't hof ging maken.
Nadat hij had gedraafd, geknabbeld lang en veel,
Keert jan Konijn terug naar 't onderaardsch kasteel.
Hij ziet Vrouw Wezel juist haar snuit door 't venster steken.
„O Goon van 't gastvrij dak, wat zie ik daar?"
Zegt, van zijn ouderhuis beroofd, de eigenaar.
„Vrouw Wezel, vlug er uit, en zonder tegenspreken,
Of ik roep al de ratten bij elkaar."
De spitsneus antwoordt dat steeds d'aard behoorde,
Aan wie er 't eerst bezit van nam.
Was zulk een huis, waar men al kruipend binnenkwam,
Wel waard, dat men aan d'eigendom zich stoorde!
„Maar was 't een koninkrijk," sprak zij,
„Dan zou ik nog wel willen weten,
Volgens wat wet 't voor altijd werd bezeten
Door jan, de zoon of neef van Piet of Klaas geheeten,
Eer dan door Paul, eer dan door mij.
" 't Konijn heeft van gewoonten en gebruiken nu gesproken,
„Door deze is," zegt hij, „'t huisje waar ik woon,
Overgegaan van vader steeds op zoon;
Van Piet op Simon, toen op mij, onafgebroken,
Dat recht is evengoed als 't recht van eerstbezit."
„Nu," sprak Vrouw Wezel, „geen getwist meer; doen
We laten Raminagrobis beslissen,
Die is geleerd, en zal zich niet vergissen.
" Die Raminagrobis nu was een kat,
Die als een vrome kluizenaar leefde,
En naar den naam van heilige streefde,
Zacht, dik fluweelig, vet en glad,
En grooten roep als wijze rechter had.
Vriend jan Konijn heeft er niet tegen,
En beiden zijn naar 't tribunaal gestegen
Voor zijn fluweelen Majesteit.
De huichlaar zegt: „Vrienden, ik ben bereid;
Maar schuift wat dichter bij; ik ben wat doof; de jaren ..
" Zij deden naar zijn woord, niet denkend aan gevaren.
Gemoedlijk zat hij in elkaar gedoken;
Maar, toen hij onder zijn bereik ze had,
Heeft Raminagrobis, de vrome kat,
Naar iedren kant een klauw plots uitgestoken,
Den vrede stichtend tusschen 't paar
Door ze op te peuzlen met elkaar.
Zoo kan 't aan kleine vorsten onheil brengen,
De grooten in hun twist te mengen.

Le Lièvre et la Tortue

1621 • Jean de La Fontaine • 1695

ILLUSTRATIONS R. & C. SABATIER

ITVF

Jean de La Fontaine 1621-1695

LE LIÈVRE ET LA TORTUE

“Rien ne sert de courir; il faut partir à point.”

Moraal van deze fabel vermeld op de versozijde in de linkerbovenhoek van de prentbriefkaart

Voorgedrukte postzegel met identiek thema 'de haas en de schildpad', ter waarde van 2,80 FF.

De haas en de schildpad

Hard lopen geeft u niets, vertrekt ge niet op tijd.

Dat brengen haas en schildpad ons opnieuw te binnen.

“k Wed, dat ge bij dat doel”, sprak deze, ‘later zijt dan ik.’

‘Later dan jij? Ben je wel goed bij zinnen?’

antwoordde hem 't lichtvoetig dier, ‘snuif liever eens een grein of vier nieskruid, om klaarte in 't hoofd te maken!’

‘Hoe dat ook zij, het blijft gezegd.’

En zoo werd dan op stuk van zaken elks inzet bij het doel gelegd.

Wat die was, en door wien of hoe beslist werd, doet er minder toe.

Ons haasje had niet meer te maken dan vier stappen,

ik meen van die hij doet, om aan den hond te ontsnappen,

als hij, bijna gepakt, dien op een haar ontrent

en op zijn spoor de heide in zendt.

Hij vond, zooals ik zei, den tijd om wat te grazen,

te slapen en toch, zooals hazen dat doen, te waken voor elk naderend gevaar.

De schildpad, ondertusschen naar gewoonte als een eerwaardig heer voortstappend, haast zich niet te zeer.

De haas echter versmaadt een zoo behaalde zege.

Veel is er hem niet aan gelegen, maar hij beschouwt het als zijne eer, pas laat op pad te gaan. Hij graast, hij rust

en houdt zich bezig, zoo hem lust, maar met den wedloop niet. Ten slotte, ziende

dat de ander 't einde haast bereikt heeft van de baan,

vertrok hij als een pijl, maar wat hij liep, het diende

hem nu tot niets: als eerste kwam de schildpad aan.

Die riep: ‘Had ik gelijk, het tegen jou, zoo vlug,

toch maar te hebben opgenomen?

En waartoe was het niet gekomen, als je ook een huis droeg op je rug!’

Citaat uit: Elseviers Geïllustreerd Maandschrift. Jaargang 50 - 1940 - Vertaler Jan de Prins - Geraadpleegd via DBNL (KB, nationale bibliotheek)

Le Loup et l'Agneau

1621 • Jean de La Fontaine • 1695

ILLUSTRATIONS R. & C. SABATIER

ITVF

Jean de La Fontaine 1621-1695

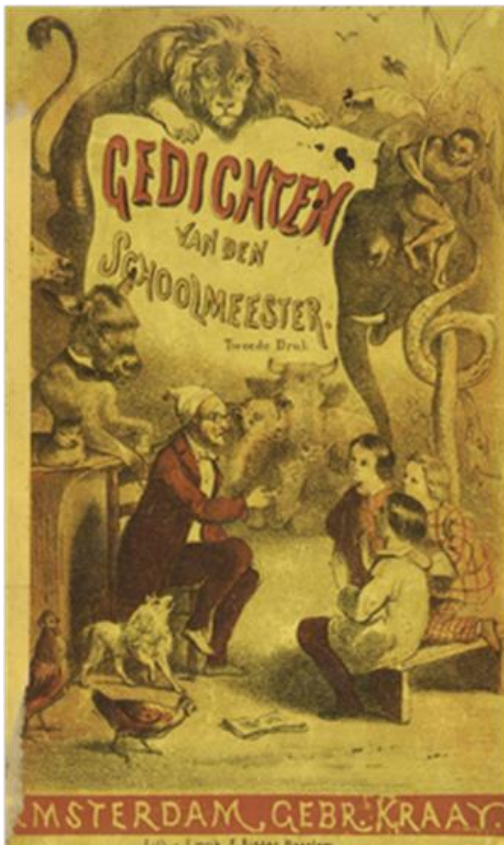
LE LOUP ET L'AGNEAU

“La raison du plus fort est
toujours la meilleure.”

Moraal van deze fabel vermeld op de
versozijde in de linkerbovenhoek van de
prentbriefkaart

Voorgedrukte postzegel met identiek
thema 'de wolf en het lam'
ter waarde van 2,80 FF.

Afbeelding links en citaat op de
volgende pagina uit 'Gedichten
van den Schoolmeester', door
De Schoolmeester, (ed. J. van
Lennep, met een inleiding van
T. van Deel en Marita
Mathijsen). Kruseman's
Uitgevers-maatschappij, Den
Haag 1979 (derde herziene
druk), geraadpleegd via DBNL
(KB Nationale Bibliotheek)

De wolf en het lam

Zeg eens, krullebol,' sprak een wolf tot een lam by een beek:
'Waarom sta je daar zoo te drinken als of geen mensch er naar keek?
't Wordt hoog tijd, dat ik eens kennis met je maak en je wat nader spreek,
En dat zal heel wat anders zijn, dan met rammetjens te vrijen.
Wou jy nu hier het water bederven; dat zal ik niet lijen.'
'Maar, Mijnheer!' sprak het lam: 'hoe heb ik het nu?
Hoe zou ik u 't water bederven, ik sta immers veel lager dan U.'
De wolf kon die aanmerking, of dat slechte Hollandsch, niet velen;
Want wolven zijn altijd gesteld op krakkeelen:
En zei: Als je daarop durft staan,
'Je hebt het vroeger al zoo dikwijls gedaan.
Ik laat me door zoo'n kleuter, als jy bent, niet verlakken.
Je hebt het my zes maanden geleden nog eens gebakken.'
'Ik verklaar u,' zei 't lam, 'op mijn woord van eer,
Dat ik toen nog als ongespeende zuigeling in de wieg lag, Mijnheer.'
'Wel, lammetjen!' sprak de wolf, en kwam al nader en nader:
'Was jy 't niet, dan was het je schoondochter of je vader.'
'Ik heb nooit geen vader of geen schoondochter gehad.'
Sprak het lam, dat al beefde als een koortsig blad,
En by deze gelegenheid zijn heelen stamboom vergat.
'Hou je me voor de mal?' zei de wolf; 'ik zal je verleen,
Fatsoenlijke luif op zoo'n manier te mystificeeren.'
Hierop verslond hy met huid en haar
Het geheele lam, of 't een Engelsche oester waar,
En bracht de rest naar huis om er zijn kindertjens op te trakteren.
Het lam had hieraan natuurlijk het land:
Doch voor den wolf was het net een kolfjen naar zijn hand.
Schapen en kinderen! leert hieruit, dat, zelfs hy stille beken,
Een wandelende wolf maar liefst moet worden ontweken,
Of je moest door uw ouders eerst voorzien zijn geweest
Van een sterke kindermeid, die een partuur is voor zulk een beest.

Zo lezers, deze zes kaarten en sagen zitten erop ! De bijhorende gedichten zijn herschreven versies van het origineel en heb ik heel bewust gekozen uit de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL) <https://www.dbnl.org/> . Uiteraard bestaan hier nog heel veel andere 'vertaalde' versies van; modernere, eenvoudigere of specifiek op kindermaat vertaalde. De hier vermelde, vrij archaische versies, vind ik wel charmant klinken en vrij toepasselijk in combinatie met het beoogde moraliteitsbesef. Een tweede, niet onbelangrijke reden, is dat 70 jaar na het overlijden van de auteur, de auteursrechten grotendeels vervallen ... of om het met een Leuvens spreekwoord te zeggen: "Voorzichtigheid is de moeder van de porseleinwinkel"!

Voor de 'die-hard-fans' vermeld ik graag dat er eveneens een museum bestaat volledig gewijd aan Jean de La Fontaine. Alle informatie hierover kan gevonden worden op <https://www.museejeandelafontaine.fr> met een heleboel informatie over zijn leven, werk en zelfs een speciale sitemap over de herdenkingsviering van 400 jaar Jean de La Fontaine in 2021.

De Schrijver en de Uitgever

"Wie schrijft, die blijft", zei de schrijver
"Er is geen plaats en de schikking is ondermaats", zei de uitgever
"Papier is verduldig", zei de schrijver
"Papier is vooral duur", zei de uitgever
Maar wie weet het beter ?
A ja ... natuurlijk, de lezer !

(saga 7 Kristel de La Pompe)